Dr. Silvo Šinkovec, Dragica Motik

PRAZNUJEMO 30 LET DRUŠTVA KATOLIŠKIH PEDAGOGOV SLOVENIJE IN 20 LET REVIJE VZGOJA

Društvo katoliških pedagogov Slovenije (DKPS) letos praznuje 30 let svojega uspešnega delovanja, revija Vzgoja pa 20 let izhajanja. To sta dva pomembna razloga, da o tem spregovorimo za širšo pedagoško oz. strokovno javnost. Ustanovitev društva sega v leto 1989, le malo pred osamosvojitvijo Republike Slovenije. Naši stanovski kolegi in kolegice so že dolgo čutili potrebo po povezovanju v društvo, v katerem bi lahko našli strokovno in osebno spodbudo za vzgojno-izobraževalne izzive na vseh stopnjah in usmeritvah ter pri delu s starši svojih učencev. Zelo kmalu so se v začeli v društvo, poleg pedagoških delavcev, vključevati tudi starši. Deset let po ustanovitvi društva je začela izhajati še revija Vzgoja, ki je pedagoškim delavcem in tudi staršem ponudila mnoge ideje in spodbude za vzgojne izzive v šoli in v domačem okolju.

OD POBUDE DO USTANOVITVE DKPS

Do pobude za ustanovitev društva je prišlo na duhovnih vajah, ki jih je leta 1988 vodil p. Lojze Bratina. Na pobudo prof. Francke Umek smo že leto pozneje organizirali prvi sestanek, se dogovorili, da se bomo redno srečevali, da bodo srečanja javna, in določili prvi koordinacijski odbor. Delo je steklo, takrat v okviru Medškofijskega odbora za izobražence, v katerem smo mi bili sekcija pedagogov. Duhovne vaje so rodile društvo in so ostajale stalen vir navdiha in prenove za mnoge učitelje, ne le za naše člane.

Društvo se od drugih pedagoških društev razlikuje v tem, da članstvo povezuje pripadnost krščanski veri, toda pri delu v javnih šolah sledijo in upoštevajo smernice oz. predpise in pravila, ki veljajo v javnih šolah in pedagoški stroki. Člane društva odlikuje še velika predanost mladim ljudem, ki jih vidimo kot vsestransko razvijajoče se mlade osebnosti. V društvu smo zgodaj začeli razmišljati o etičnih razsežnostih učiteljevega dela. Tako smo svoje moči na začetku usmerili v pisanje etičnega kodeksa za učitelje, ki nas še dodatno usmerja v etično, moralno, pravično, resnicoljubno, človekoljubno in humanistično ravnanje do učencev. Etični kodeks smo pripravili leta 1997 in ta je doma in po svetu doživel dober odmev.

OD POBUDE DO URESNIČITVE IN ZAVEZANOSTI ETIČNIM NAČELOM

Pobudnica za izdelavo etičnega kodeksa je bila dr. Angelca Žerovnik. Delovna skupina, ki ji je bila zaupana priprava, je trdo delala dve leti. Prek široke javne razprave je besedilo kodeksa dobivalo sedanjo vsebino in obliko, kar ima za učitelje velik pomen. Etični kodeks je naše vodilo in ob njem preverjamo svoje pedagoško oz. vzgojno delo in držo. Še bolj pa je pomembno, da o kodeksu potekajo tudi delavnice, da častno razsodišče daje svoje mnenje o konkretnih primerih, da stalno razmišljamo etično, vrednotimo nove situacije in preverjamo svoje drže. Dobro razvit etični čut pomeni dobre medosebne odnose, slabo razvit etični čut pa hitro povzroča kaos v odnosih. Etični kodeks spodbuja k razvijanju višje moralne presoje, ki presega formalne zakonske predpise. Če učitelji ne bomo oblikovali etičnega čuta, kdo ga bo v naši sodobni družbi? Bomo kar brez etičnega posluha vzgajali nove rodove?

ZAVEZANOST ETIČNEMU KODEKSU USMERJA DEJAVNOSTI, NAREKUJE ODZIVE DRUŠTVA NA POTREBE V PRAKSI

Če se poglobimo v vse člene Etičnega kodeksa[1] bomo hitro zaznali povezavo med zapisanim in dejavnostmi, ki so v središču delovanja društva. Člani društva smo izjemno dejavni, redno se srečujemo na strokovnih srečanjih, pogovorih in razpravah, ki so vezane na etično, moralno in strpno delovanje med mladimi. Poglabljamo se v izzive, ki jih doživljamo pri vzgojnem delu, in skupaj iščemo odgovore nanje v različnih tematskih predavanjih, diskusijah, vodimo pedagoške delavnice, organiziramo kulturne prireditve, strokovne ekskurzije, pohode in iščemo priložnosti za duhovno poglabljanje (duhovne obnove, duhovne vaje, osebno spremljanje). Društvo od leta 1997 izvaja več programov stalnega strokovnega spopolnjevanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju.

Na strokovnih seminarjih pridobivamo veščine za konkretne vzgojne prijeme v razredu. Naj omenimo nekaj naših strokovnih seminarjev: *Moteči, nevidni in travmatizirani učenci, Reflektiranje, ključna kompetenca strokovnega delavca, Supervizija za pedagoške delavce, Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja, Čust-*

1 Http://www.dkps.si/uploads/media/Eticni_kodeks.pdf, (2. 2. 2019).

vena pismenost in kakovost sporazumevanja, Večplastna interpretacija besedila Krst pri Savici, Učitelji, starši, učenci – ustvarjanje spodbudnega odnosa, izkustveno učenje in poučevanje, Krizne situacije v razredu in v šoli, Inteligentna čustva itn. To vse so 8-, 16-, 24- in 32-urni programi, ki jih pedagoški delavci obiskujejo po nekaj ur tedensko več tednov. Prizadevamo si izboljšati osebno rast učitelja in pedagoške kompetence v zadovoljstvo učencev in njihovih staršev v šolah in posredno v širši družbeni skupnosti. Poleg tega je pomemben poudarek delovanja društva tudi na programu prostovoljnega dela **Človek za druge**.

Etični kodeks in Šola za starše *poudarjata pomembnost odnosa med šolo in družino. Sam si želim, da bi ta odnos naredili še bolj iskren in ustvarjalen. S Šolo za starše smo se srečali že prej v Španiji, leta 1994. Ko sem nastopil službo šolskega svetovalnega delavca na Škofijski klasični gimnaziji v Šentvidu, sem predlagal uvedbo šole za starše. V desetih letih jo je obiskovalo kakih 400 staršev. Zadnje šolsko leto sem vodil šest šol za starše, obiskovalo pa jo je kakih 200 do 250 staršev. Preko seminarja, ki ga izvaja DKPS Usposabljanje voditeljev šole za starše smo znanje, materiale, članke in izkušnjo podali že osemdesetim udeležencem. Nekateri udeleženci so samostojno vodili šolo za starše.*

Izkušnja p. Silva Šinkovca, Vzgoja 2005, štev. 27

PRELOMNICE V RAZVOJU IN PREPOZNAVNOSTI DKPS

V začetku smo dejavnosti usmerjali predvsem na predavanja. Pogosto se jih je udeležilo 50 do 100 ljudi, imeli smo dve odmevni okrogli mizi na Teološki fakulteti. Ustanovljene so bile območne skupnosti po Sloveniji, ki so organizirale predavanja, delavnice in druge dejavnosti. V tem obdobju je s svojim žarom in znanjem DKPS posebno zaznamoval gospod Justin Stanovnik. Povezali smo se s sorodnimi organizacijami v Evropi in l. 1992 in postali člani Združenja evropskih katoliških učiteljev (SIESC). V sodelovanju z njimi smo organizirali tri odmevne posvete, prvega leta 1993 v Ljubljani, *Evropska šola in njene krščanske razsežnosti*, drugega leta 2000 tudi v Ljubljani, *Naš čas, mladi, njihovi starši in učitelji* in tretjega 2004 v Mariboru, *Izstopajoči učenci: izziv za učitelja*.

ODLOČITEV ZA REVIJO VZGOJA

DKPS večina ljudi pozna prek revije *Vzgoja*. Odločitev za revijo je bila prelomna. Dobro leto smo tehtali, ali naj jo začnemo izdajati ali ne. Vedeli smo, da je sami ne bi mogli spraviti na svet, zato smo iskali pomoč. Podprla nas je Družba Jezusova, predvsem takratni provincial p. Lojze Cvikl, ki se je osebno zelo zavzel, da je revija shodila.

Naslednji pomemben korak smo naredili s pripravo izobraževalnih programov stalnega strokovnega spopolnjevanja, ki smo jih izvajali prek Zavoda RS za šolstvo. Programi so bili pri udeležencih dobro sprejeti.

Vzgoja se lepo dopolnjuje s seminarji za osebnostno rast (za učitelje in druge, imeli smo že blizu 4000 udeležencev), z delavnicami in s šolo za starše. V šolah je mnogo učiteljev, ki dajejo za vzgojo svojo najboljšo energijo, znanje in ljubezen. Želimo si, da bi jih še bolj podprli v njihovem plemenitem poslanstvu. Na uredništvu Vzgoja si želimo, da bi šole, društva, klubi, redovne skupnosti, mladinska gibanja in župnije spoznali, da svojega poslanstva ne bodo dobro opravili brez tesnega sodelovanja s starši, saj je njihovo starševstvo pogosto na preizkušnji.

DKPS IN REVIJA VZGOJA SE MEDSEBOJNO DOPOLNJUJETA

Revija Vzgoja izhaja že 20 let. Po svoji uredniški zasnovi je interdisciplinarna. Odpira vprašanja, ki se dotikajo osebnostne rasti mladih – v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah ter drugih formalnih in neformalnih oblikah vzgoje. Namenjena je učiteljem, vzgojiteljem in staršem. V reviji najdemo strokovne članke, intervjuje z izjemnimi in svetovno znanimi pedagoškimi strokovnjaki in humanisti. V vsaki številki je izpostavljena osrednja tema, ki jo obravnava vrsta rubrik: *Naš pogovor, Biti vzgojitelj, Vzgojni načrt, Starši, Področja vzgoje in Duhovni izziv, Izkušnje ... Pišemo o* mladih, o družini, o nadarjenih, o spolni zlorabi, o agresivnosti, o zasvojenosti, o projektnem delu, o vlogi univerze, o načrtovanju prihodnosti, o vzgoji za demokracijo, o razvoju samospoštovanja in celostnem razvoju osebnosti, o družboslovju in naravoslovju, umetnosti, o učnih metodah, prostovoljnem delu. V rubrikah so predstavljene izkušnje oz. pragmatični prispevki za delo na posameznih predmetnih področjih, pri razrednih urah ter ideje za roditeljske sestanke in govorilne ure.

Ko smo pred 20 leti iskali naslov za revijo, smo se vprašali, o čem bomo pisali, in odgovor je bil preprost: »O vzgoji!« Revijo smo poimenovali Vzgoja. Ime se je bilo lepo sprejeto, saj izraža natančno to, s čimer se ukvarjamo, o tem pišemo in na tem področju vsestransko delujemo.

IZHODIŠČA DELA SO V MEDNARODNIH PEDAGOŠKIH DOKUMENTIH

Za izhodišče smo vzeli tri dokumente: *Izjavo o krščanski vzgoji* (Drugi vatikanski koncil), *Učenje: skriti zaklad* (Unesco) in *Ignacijansko pedagogiko*. Ti dokumenti vsak s svojega zornega kota podajajo vizijo vzgojnega dela za tretje tisočletje.

Dokumenta *Značilnosti jezuitske vzgoje* in *Ingacijanska pedagogika* sta dala današnjim jezuitskim šolam nov

polet, iz tega tudi mi črpamo določene usmeritve. Gre za preprosta, večna vodila pri šolskem delu, izražena v jeziku, ki je ljudem razumljiv. Ignacijanska pedagogika poudarja, da je za uspešen učni proces treba upoštevati učenčevo izkušnjo in njegovo okolje. Drugi pomemben poudarek pa je na pravičnosti. Učenci, ki končajo šolanje, naj bi znali in zmogli biti pozorni na ljudi in njihove življenjske pogoje ter si prizadevali graditi pravično družbo. Kaj pomaga, če ljudje imajo visoko izobrazbo, vse znanje pa uporabijo le za svojo promocijo in osebne ambicije, prezrejo pa sočloveka, ki je v stiski, brez glasu, zatiran, izkoriščan. Vzgoja za vrednote, tiste večne, v srce zapisane stvari, je bila stalna skrb jezuitskih šol.

Ignacijanski pedagoški model je odprt, izhaja iz učenčeve izkušnje in na tem pridobiva nova znanja, učence uči ustvarjalno razmišljati in se opredeljevati do stvari, si oblikovati osebno lestvico vrednot, narediti svoj načrt za celostni osebni razvoj (razvoj telesnih in kognitivnih sposobnosti, čustveno inteligenco, estetski in etični čut, duhovne razsežnosti. Učenec naj bi znal oz. se naučil preverjati svojo rast, izvajal naj bi evalvacijo na vseh področjih, se učil iz izkušenj, ustvarjal zdravo in varno učno okolje – vzgojno skupnost, *cura personalis* (zavzetost za spremljanje razvoja vsakega učenca, kar danes poznamo pod imenom formativno spremljanje), obogatil odnos z družino in bil zavzet za družbene spremembe. Ko pa gre za človekovo dostojanstvo in pravice, naj bi se učenec naučil zdrave komunikacije (ne samo tehnik komunikacije, ampak skrb za resničnost sporočil in spoštovanje sogovornika), prebujanje iskrene osebne motivacije za učenje, ker je lepo raziskovati in vedeti. Ni stvari, ki se je ne bi dalo prenesti v naše šolsko okolje.

PREPOZNAVNOST REVIJE VZGOJA IN DKPS

Naša revija Vzgoja je prepoznavna zaradi interdisciplinarnega pristopa, pluralnosti piscev, strokovnosti, berljivosti in aktualnih tem. Je edina »vzgojna« revija, ki redno vključuje tudi umetnost, duhovne teme in etična vprašanja. Izbiramo vsebine, za katere se nam zdi, da so premalo poudarjene v šoli, na primer čut za solidarnost, moralni razvoj, vzgoja za vrednote, duhovni razvoj. Med avtorji naših člankov so številni domači in tuji vrhunski strokovnjaki – npr. Hannele Niemi (Finska) Robert Carneiro (Portugalska), Martien Kooyman (Nizozemska), Franc Monks (Nemčija), Vivian Varnekow Rasmusen (WHO, Danska) – ter mnogi praktiki. Revija Vzgoja ima pestro vsebino, ker je življenje društva pestro.

Prepričani smo, da biti danes prisoten v šoli, pomeni pričevati za vrednote, ki so kažipot človeštvu. Vse prepogosto pričakujemo rešitve od politikov, ki naj bi prinesli ugodne spremembe v šolstvu. V šolstvu je vloga politikov manjša, kot jim jo včasih pripisujemo. Dobra praksa raste od spodaj, od dobrih učiteljev. Dobra praksa prinese spremembe tudi v politiki in v dokumentih (zakonodaji, smernicah). Življenje je močnejše od ideologije ter si utira svojo pot, zato je pomembno ustvarjati tam, kjer se vzgoja dogaja.

Revija Vzgoja je v celoti dostopna slepim bralcem na elektronskem informacijskem sistemu Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije. Na tak način so dostopni edino še Delo, Dnevnik, Dolenjski list in Aura. Torej je revija Vzgoja tudi edina strokovna revija, do katere lahko samostojno dostopam. Zaradi njene pestre vsebine v njej najdem skoraj vse. Večkrat se tudi vračam v prejšnje številke, zlasti ko iščem popestritev tem za šolo za starše ali kakšno drugo predavanje, ali pa odgovor na domača vzgojna vprašanja. Lepo je imeti revijo o vzgoji, še lepše pa, če ta revija temelji na enakih vrednotah, kot so moje. Kombinacija med strokovnimi prispevki in prispevki iz prakse daje reviji čudovito uravnoteženost.«

Sonja Pungertnik

Delo v DKPS usmerjamo na strokovno rast učitelja in pridobivanje veščin za zgledno vzgojno delovanje med otroki, učenci in mladostniki. »Prek usposobljenih pedagoških delavcev bo šola s primernim izborom vrednot oblikovala svojo kulturo življenja, kar ji bo dalo razpoznavnost, trdnost in trajnost. Šola bi morala izbrati vzgojni model in vzgojni načrt delovanja, ki bi bil povezan s temeljnim smotrom celostnega razvoja osebnosti.*(Šinkovec 2017)*[2]

F. Pediček je zapisal, »da pedagoško-antropološko stališče pravi, da je vzgoja funkcija osvobojenega, svobodnega človeka in šele nato funkcija, njene politike in ideologije. To tezo podpira tudi Deklaracija o človekovih pravicah in je resnično javna dobrina. Temelji sodobne šole morajo temeljiti na treh stebrih, in sicer na znanju, vrednosti, izobraževanju (logos), na določilih, uredbah, družbeno-pravnih regulativah (nomos) in na vrednotah, vzgoji (etos).«[3]

Vzgajati moramo človeka, ki bo zmožen in sposoben sobivanja, sodelovanja v pogovoru različno mislečih, sodelovanja na različnih ravneh in tudi sožitja v okolju različnih kultur in veroizpovedi, da bo zmožen medkulturnega in medverskega dialoga. Za te vzgojne izzive bi morali biti učitelji strokovno pripravljeni. Le v spoštljivem sodelovanju in medsebojne spoštovanju bomo zmogli vzpostaviti družbeni dialog in resnično pluralno družbo enakovrednih posameznikov. Pedagoški delavci lahko s strokovnimi nasveti in usmeritvami pomagamo staršem pri številnih vzgojnih izzivih.

2 Šinkovec, Silvo (2017). Vzgojni načrt v šoli. Ljubljana: Založba Jutro, Institut Franca Pedička.

3 Pediček, Franc (1998). O prenovi šole. Kritični pedagoški pogledi. Ljubljana: Založba Jutro.

MEDKULTURNI IN MEDVERSKI DIALOG

Identiteta

»Moški in ženske niso zgolj oni sami.
So tudi pokrajina, v kateri so se rodili,
stanovanje v mestih, vaseh, kjer so shodili,
igre, ki so se jih igrali, ko so bili otroci,
pripovedke, ki so jih poslušali,
hrana, ki so jo jedli,
šole, v katere so hodili,
šport, s katerim so se ukvarjali,
pesniki, ki so jih brali,
in Bog, v katerega so verovali.«

Ostrina britve[4]

Revija Vzgoja ponuja tudi duhovne vsebine, ki so potrebne za celostno oblikovanje in vzgojo osebnosti, so pa te v naši družbi na pedagoškem področju izključene. V zadnjih dveh desetletjih se veliko govori o dialogu med pripadniki različnih kultur, pri tem pa se izključuje duhovna razsežnost, ki je del posameznikove samobitnosti.

Predstavili bomo le drobec medverskega dialoga, doživetega v javni šoli ZDA. V razredu so bili 15-letni učenci, ki so predstavljali prvine lastne verske kulture in isto spoznavali pri sovrstnikih, sošolcih. Lahko rečemo, da so se učili in vadili strpen medkulturni in medverski dialog. Ko sem leta 2006 obiskala slovensko skupnost v ZDA (Cleveland),[5] sem imela priložnost tudi hospitirati v ameriški javni šoli. Pouk je imela učiteljica, po poreklu Slovenka. Z učenci obravnavala vsebine, povezane z duhovnim življenjem in izražanjem le-tega. V razredu so bili učenci različnih veroizpovedi. Vsak učenec je dobil nalogo, naj predstavi svojo veroizpoved. Spominjam se učenke (bila je Hrvatica, njeni starši so se tja priselili iz Dalmacije), ki predstavila Marijo – Jezusovo mater. Bila je oblečena kot Marija, o njenem življenju je govorila v prvi osebi. Po tem je sledila tudi Marijina molitev. Sošolcem je povedala, kako pri njih doma častijo Marijo in kdaj. Drugi učenci so predstavili kakega svetnika, učenci muslimanske veroizpovedi pa so predstavili svojo vero.

Veliko so se pogovarjali. Učiteljica je bila v ozadju, vstopala le občasno, da je pogovor nemoteno potekal. Na koncu so učenci dobili ocene, ki so bile odvisne od aktivnosti učenca v celotni predstavitvi ter spretnosti pri odgovarjanju na vprašanja sošolcev in učitelja. To je bila lepa izkušnja in zgovoren primer dialoga med različno vernimi v razredu.

IN KAKO JE S TEM V SLOVENIJI?

Verujoči učenci so v našem vzgojno-izobraževalnem procesu prikrajšani za duhovno dimenzijo. Revija Vzgoja si prizadeva vključiti v proces vzgoje in izobraževanja duhovno razsežnost. Predsodki do verujočih rastejo iz nepoznavanja, iz tega tudi nestrpnost. Če želimo strpno in pluralno družbo, moramo v šoli omogočati in spodbujati pogovor o človeških najglobljih motivacijah, ki izvirajo tudi iz verskega prepričanja in čutenja.

4 Somerset Maugham, William (1980). Ostrina britve. Ljubljana: MK.

5 Dragica Motik – soavtorica tega prispevka je leta 2006 kot svetovalka na ZRSŠ za Slovence po svetu službeno obiskala slovenske skupnosti v ZDA. Ob tej priložnosti so ji gostitelji omogočili tudi obisk treh ameriških javnih šol.